

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kristýna Křížová

Komentovaný překlad: Medien und Kommunikation in der Frühen Neuzeit

Commented translation: Media and communication in the early modern period

Praha, 2011-06-06

vedoucí práce: Mgr. Monika Žárská

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Monice Žárské za vedení mé práce a cenné rady.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 6. června 2011

Kristýna Křížová

Anotace

Bakalářská práce bude obsahovat komentovaný překlad textu z německého jazyka. Text byl vybrán z internetového severu www.historicum.net. Jedná se o několik článků z celku Média a komunikace v raném novověku. Přeloženy budou kapitoly Dopis, Knižní trh, Pomník, Móda a Noviny. Úvodní část práce bude spočívat v překladatelské analýze textu originálu. Analýza se bude skládat ze dvou částí, z analýzy vnětextových a vnitrotextových faktorů, a bude popisovat specifické vlastnosti výchozího textu. Další částí bakalářské práce se bude věnovat typologii překladatelských problémů, kde se budou popisovat problémy jazykové a kulturní neekvivalence a obhajoba překladatelských řešení. Třetí částí bude typologie posunů a komentář bude uzavřen popisem překladatelské metody.

Klíčová slova: překlad, překladatelská analýza, překladatelská metoda, překladatelský posun, překladatelský problém, média a komunikace, raný novověk

Annotation

This bachelor thesis includes an annotated translation from the German language. The text was chosen from an internet server www.historicum.net. The text consists of some articles from the part Media and communication in the early modern period. Chapters Letter, Book market, Monument, Fashion and Newspapers are translated. The commentary contains four parts. The opening part consists of an analysis of the original text. The analysis contains two parts. The first part is an analysis of extratextual and the second part is an analysis of intratextual factors and describes the specific qualities of the source text. Another part is a typology of translation problems, describing linguistic and cultural non-equivalence and defending the translator's solutions. The third part is a typology of shifts occurring in the translation. The commentary is concluded by the description of the translation method.

Key Words: translation, translation analysis, translation method, translation shift, translation problem, media and communication, early modern period

OBSAH:

1. Úvod.....	6
2. Vlastní překlad.....	7
3. Překladatelská analýza.....	25
3.1. Vnětextové faktory.....	25
3.1.1. Vysílatel.....	25
3.1.2. Intence textu.....	25
3.1.3. Adresát.....	25
3.1.4. Médium, místo, čas.....	26
3.2. Vnitrotextové faktory.....	26
3.2.1. Téma.....	26
3.2.2. Obsah.....	26
3.2.3. Výstavba textu.....	27
3.2.4. Styl.....	28
3.2.5. Gramatika a syntax.....	28
3.2.6. Lexikum.....	28
3.2.7. Nonverbální elementy.....	28
4. Typologie překladatelských problémů.....	29
4.1. Úvod.....	29
4.2. Funkční charakteristika textu.....	29
4.3. Rovina gramatiky a syntaxe.....	31
4.3.1. Pasivum, aktuální členění větné.....	31
4.3.2. Koherence a kohéznost textu.....	32
4.3.3. Vsuvky.....	32
4.4. Lexikální rovina.....	33
4.4.1. Archaické a dobové výrazy.....	33
4.4.2. Francouzské výrazy.....	35
4.4.3. Kompozita.....	35
4.5. Reálie.....	36

4.5.1. Německé.....	36
4.5.2. Francouzské.....	36
4.5.3. Ostatní.....	37
4.6. Názvy institucí, vlastní jména.....	37
4.6.1. Vlastní jména.....	37
4.6.2. Názvy institucí.....	38
4.7. Citace a poznámky pod čarou.....	38
4.8. Překlad názvů článků.....	38
4.9. Grafické prostředky.....	39
5. Typologie posunů.....	39
5.1. Věcné posuny.....	39
5.2. Zásahy do větné výstavby.....	40
5.3. Rozšíření formulací originálu.....	40
6. Metoda překladu.....	42
7. Závěr.....	43
8. Bibliografie.....	44
8.1. Primární literatura.....	44
8.2. Sekundární literatura.....	44
8.3. Příručky a slovníky.....	44
Příloha 1 – Text originálu	

1. Úvod

Pro svůj bakalářský překlad jsem si vybrala několik článků z celku Média a komunikace v raném novověku, konkrétně se bude jednat o články Dopis, Knižní trh, Pomník, Móda a Noviny. Text je umístěn na internetovém serveru www.historicum.net. Autorky článků se jmenují Christina Seidl a Beatrice Hermanns. Články vznikly v rámci projektu, který vytváří nový informační systém k historii médií a komunikací.

Práce je strukturována následovně: po vlastním překladu následuje překladatelská analýza, která se skládá z analýzy vnětextových a vnitrotextových faktorů textu. Dále tato práce obsahuje typologii překladatelských problémů, kde jsou okomentovány problémy převodu na rovině gramatické, lexikální, stylistické a kulturní. Následuje typologie posunů a práce je uzavřena popisem překladatelské metody, jež vychází z překladatelské analýzy.

1 Média a komunikace v raném novověku

2

3 Dopis

4 Christina Seidl

5 Dopis je písemná forma komunikace, při které se jeden
6 z komunikačních partnerů nějakým způsobem vyjádří
7 a druhý na jeho vyjádření reaguje, a to v rámci
8 prostorového a časového odstupu. V soukromé oblasti
9 slouží dopis především k sebezpotvrzení, duševním
10 a vědeckým diskuzím, ale také k rozšíření prožívání.
11 Zatímco lidem, kteří stejně smýšleli, sloužil dopis v první
12 řadě k výměně názorů, pro lidi odlišného smýšlení se stal
13 účinnou zbraní. Jinak to bylo s funkcí veřejných dopisů.
14 Ty se zabývaly neosobními tématy a sledovaly většinou
15 pragmatické cíle. Při interpretaci korespondence obou
16 těchto typů musíme brát neustále zřetel na to, že obsah
17 dopisů může být subjektivně zabarven.

„briefsteller“

18 Ve středověku byla písemná komunikace téměř výhradně omezena na elitní dvorské kruhy
19 (vládní a správní centra), a také na kláštery a jiné církevní instituce (vzdělávací centra).
20 Teprve na konci 15. a na počátku 16. století se počet dopisů, které si lidé vyměňovali,
21 několikanásobně zvýšil. Se zavedením rané nové horní němčiny jako spisovného jazyka totiž
22 přišel dopis všeobecně do módy. Německý jazyk začal postupně krok po kroku nahrazovat
23 latinu, která do této doby ovládala veškerou písemnou komunikaci. Díky odstranění jazykové
24 bariéry měly poprvé vrstvy obyvatelstva, které uměly psát, možnost volného písemného
25 vyjádření (svých myšlenek).

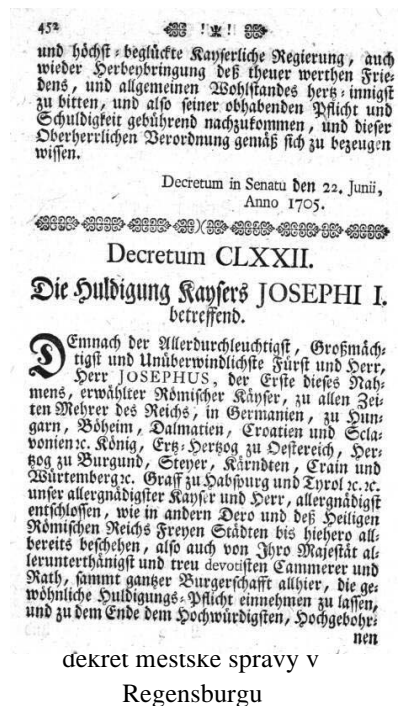
26 V 16. století však společně s humanistickými dopisy a správní korespondencí nadále
27 převažovaly latinsky psané dopisy. Přestože se hodnota německých dopisů díky německy
28 psané korespondenci reformátorů zvyšovala, nebyly stále ještě schopné se prosadit. První
29 v mateřtině psanou korespondenci můžeme datovat do pozdního 16. století.

30 V Německu 17. století byla němčina dominujícím, ale
31 ne jediným jazykem dopisové komunikace.

32 Německá vrchnost se ve svém politickém
33 a společenském jednání orientovala podle
34 absolutistické Francie Ludvíka XIV. Šlechtici tak psali
35 své dopisy ve francouzštině, jejíž styl se vyznačoval
36 přehnanými zdvořilostními frázemi, citovou
37 zdrženlivostí a vyvarováním se jakýchkoli výrazů,
38 které mohly být považovány za vulgární. Vyšší
39 společnost 17. století se pokoušela napodobit vysoký
40 styl francouzských dvorských ceremoniálů. V 18.
41 století se pak konečně prosadil německý jazyk i zde.
42 Ve středu zájmu nestály již jen přísně strukturované
43 francouzské dopisy, ale i individuální německé dopisy v přirozeném a přiměřeném stylu. Tato
44 nová přirozenost dopisové komunikace se zaměřovala na měšťansko-osvícenský ideál
45 vzdělání a dobovou etiketu.

46 Způsob psaní, tedy styl
47 a formální kritéria, byly tudíž ve
48 velké míře závislé
49 na společenských komunikačních
50 strukturách
51 a normách doby. To se odráželo v
52 příručkách, kterým se říkalo
53 tzv. „briefstellery“ (= sbírky
54 vzorových dopisů). Jedná se
55 o příručky k psaní formálně
56 správných dopisů (nauka
57 o tom, jak psát správně dopisy se
58 nazývala „briefschreiblehre“).

59 Tyto příručky vedle všeobecných rad a pravidel obsahovaly také vzorové dopisy pro všechny
60 běžné písemné příležitosti. „Briefstellery“ k tomu používaly už napsané a osvědčené příklady,
61 aby pomocí nich zprostředkovaly a šířily účel, stavbu, formu a styl různých druhů dopisů.
62 Tak od středověku vznikaly

dekret mestske spravy v
Regensburgu

„briefsteller“ - 1

„briefsteller“ - 2

63 nejrozmanitější druhy epistolárních
 64 příruček, jako byly například
 65 sbírky vzorových dopisů
 66 a dokumentů (formulae),
 67 kancelářské
 68 a notářské knihy, novolatinské
 69 učebnice psaní dopisů, tajemnické
 70 knihy, „briefstellery“ pro
 71 soukromé dopisy, obchodní dopisy
 72 pro určitá města či regiony,
 73 univerzální „briefstellery“
 74 a dopisovní rádcí.

Der Teutsche Secretarius –
 „briefsteller“ - 1
 mědirytina

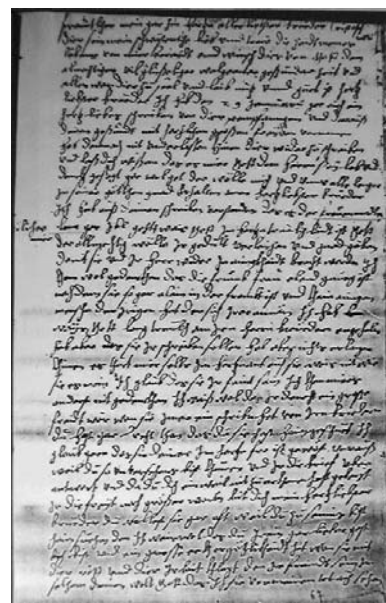

Der Teutsche Secretarius
 – „briefsteller“ – 2
 mědirytina

75 Dále se budeme blíže zabývat dvěma druhy dopisové komunikace, a to osobním dopisem a
 76 formálním, neboli úředním dopisem.

77 **Osobní dopis**

78 Osobní dopis (epistula familiaris) zaujímá mezi dopisy
 79 zvláštní postavení. Vyznačuje se vyšším stupněm
 80 stylistické volnosti a tím je zproštěn od pravidel
 81 společenských norem. Už v 16. století byly důvěrné,
 82 vlastnoručně psané dopisy, mj. také od paniček z vyšších
 83 kruhů, velmi rozšířené. Řadíme sem například takzvané
 84 rodinné dopisy, tedy dopisy, které byly určeny rodičům,
 85 sourozencům, prarodičům, příbuzným, přátelům a také
 86 dopisy, které se psaly navzájem mezi manželi. Poskytují
 87 nahlédnutí
 88 do osobních, mezilidských vztahů, ale i do světa pocitů a
 89 myšlenek dopisového partnera. V popředí stojí pocity jako
 90 radost a lítost, obavy a trápení, ale také motivy myšlení a
 91 jednání. Tato témata, které nám poskytují pohled na všední
 92 život tehdejších lidí, dělají takovéto dopisy i dnes obzvlášť

Osobní (rodinný) dopis – od
 Heleny von Schallenberg pro
 jejího bratra Christopa (1582)

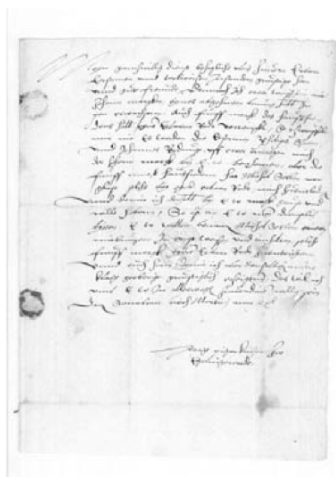
93 důležitým historickým pramenem. Příkladem takovýchto dopisů jsou dopisy šlechtičny
94 Heleny von Schallenberg jejímu bratrovi Christophovi von Schallenberg, který se nacházel na
95 své kavalírské cestě.

96 V 18. století, kterému se říká „století dopisu“, vzniká společně s dopisem měšťanským velice
97 individualistický dopisový styl. Odesílatel v dopise využívá možnosti pustit
98 ke slovu své bytostné Já, které se během všedního dne vytrácí. V této klidné chvíli psaní se
99 pisatel zabývá všeobecnými lidskými, ideologickými, filozofickými, estetickými
100 a politickými problémy. Často se autor natolik ponoří do děje svého dopisu, že do konkrétní
101 dopisové situace vtáhne i adresáta. Tímto způsobem vznikne jakýsi fiktivní dialog, který je
102 schopen překlenout prostorovou a časovou vzdálenost.

103 Úřední dopis

104 Na rozdíl od osobního dopisu se formální neboli úřední dopis vyznačuje svým společenským
105 odstupem. Tento druh dopisu podléhá rétoricky-obřadnému, ustálenému a frázovitému
106 kancelářskému stylu, pojednává o neosobních tématech a slouží v první řadě pragmatickým
107 cílům. Sem se řadí všechny dopisy, které byly napsány někým z vrchnosti, příp. úřadu, anebo
108 jim byly adresovány. Vedle vrchnostenských výnosů (dekrety) a oběžníků, které měly
109 informovat obyvatelstvo o rozhodnutích a vyhláškách tehdejší vlády, sem patří také nesčetné
110 dopisy od soukromých osob, jež byly adresovány
111 státním institucím.

112

Úřední dopis z roku 1540 -
1

Úřední dopis z roku 1540 -
2

Forsterův dopis adresovaný mohučské
minicipalitě (1792)

113 K úředním dopisům řadíme také psaní Georga Forstera adresované mohučské municipalitě.
 114 Forster psal tento dopis do Mohuče 17. prosince 1792 ve své funkci viceprezidenta tzv.
 115 „všeobecné správy“. Tyto příklady mají ještě více ozřejmit, jak moc se tento druh dopisu
 116 odlišoval od dopisu osobního. Jelikož je utvořený z neosobních
 117 a ustálených formulací, ponechává jen velmi málo prostoru k vlastnímu vyjádření.

118

119 **Knížní trh**

120 Beatrice Hermanns

121 V raném novověku vypadalo knihkupectví zcela jinak než dnes. Často ani neexistovaly pevné
 122 obchody, ve kterých by se člověk mohl jen tak nerušeně procházet mezi knižními novinkami.
 123 V 16. století však začalo zakládání prvních pevných obchodů v blízkosti městských radnic,
 124 kostelů a univerzit.

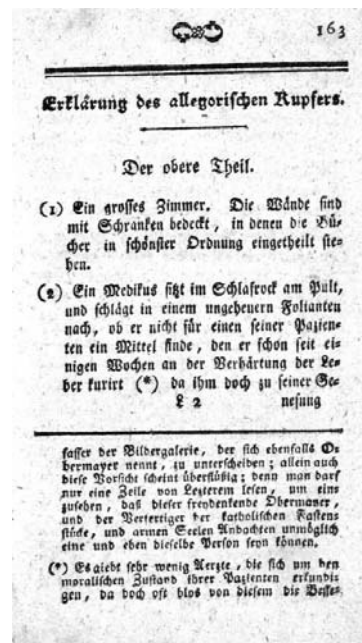
125 Až do 16. století pracoval vydavatel především na objednávku pro nějakou majetnou vrstvu.
 126 Humanismus a reformace způsobily silný rozvoj knižního trhu. Vznikaly tak záplavy různých
 127 spisů, které učinily knihu masovým zbožím. V důsledku toho byl vydavatel nucen k tomu,
 128 aby se stal podnikatelsky činným. Musel se tak starat
 129 o náklady a distribuci a začít jinak kalkulovat. Na rozdíl od dřívějších knihkupců, kteří
 130 většinou pocházeli z málo vzdělaných společenských poměrů, přicházelo nyní čím dál tím víc
 131 tiskařů

132 a vydavatelů ze
 133 vzdělaných kruhů,
 134 studovali a většinou
 135 zůstávali se svým
 136 vyučujícím v úzkém
 137 kontaktu.

138 Na počátku masové
 139 produkce knih vyslal
 140 tiskař a/nebo vydavatel
 141 (často nevystupují
 142 zcela jednoznačně)

Knihkupectví - 1

Knihkupectví - 2

143 knihkupce, v tehdejším jazykovém úzu se mu říkalo „buchführer“, který měl knihy prodat. Už
144 koncem 15. století můžeme najít samostatné knihkupce, kteří byli často napadáni knihaři, již
145 si nárokovali právo na tento obchod. Ale i tiskoví vydavatelé prodávali své knihy. Jezdili
146 často na jarmarky, aby zde společně s ostatními obchodníky nabízeli své vlastní a stále častěji
147 i cizí knihy. Knihkupci většinou provozovali malé obchůdky před kostely či radnicemi. Často
148 už zastávali pevné místo na trhu a neprodávali žádné jiné zboží. Podomní obchodník nebo
149 kolportér chodil jako aktivní prodejce prodávat pěšky a prodával vedle knih a letáků
150 i jiné zboží. Měl však jednoznačně mnohem nižší společenské postavení než ostatní
151 knihkupci.

152 V průběhu 16. století se knižní trh postupně vyvíjel. Podomní obchodník ztratil
153 na významu, jelikož se knižní trh soustřeďoval především na jarní a podzimní jarmarky. Být
154 knihtiskařem patřilo dlouhou dobu mezi vážená povolání. Knihťiskaři totiž museli mít určité
155 vzdělání a toto řemeslo bylo zároveň všeobecně považováno za velmi výnosné. Knihkupci
156 často nebyli vůbec zmiňováni.

157 Mnoho tiskových vydavatelů pracovalo hlavně pro místní a regionální potřeby, například pro
158 zásobení dvora, univerzity anebo úřadu. Často byli privilegováni
159 a obdařeni monopolem. Knihaři byli většinou malí živnostníci sdružení do cechů, kteří
160 vlastnili zdokumentovaná práva a kteří byli na trzích a jarmarcích dlouhou dobu výhradními
161 prodejci vázaných knih. Z důvodu jejich privilegovaného postavení docházelo na knižním
162 trhu často k rozepřím s ostatními živnostníky. Jako poslední skupina bývají zmiňováni ještě
163 tzv. „auchbuchhändler“. To byli většinou duchovní, studenti, mědirytci nebo také obchodníci,
164 kteří prodávali knihy jako součást nabídky širokého sortimentu zboží.

165 V průběhu 17. století byl do cechu sdružený knihkupec stále častěji konfrontován
166 s konkurencí „z venku“. To byl případ zejména francouzských knihkupců. Ti na silnou
167 konkurenci ze zahraničí narazili po vyhnání hugenotů, již byli často činní právě
168 na knižním trhu. Tendence k centralizaci, které se ve stejné době projevovaly ve Francii, se
169 daly pozorovat i na knižním trhu. Colbert nechal zavřít početná vydavatelství
170 na venkově a udělil privilegia pouze těm knihkupcům a tiskařům, kteří byli sdruženi
171 v „Communauté des libraires et des imprimeurs de Paris“.

172 Díky osvícenství se knižní trh rozpochoval. Rychle
 173 rostoucí počet čtenářů vyžadoval stále větší množství
 174 četby, takže došlo v mnoha centrech knižního trhu
 175 k pořádnému boomu. A aby bylo možné tyto potřeby
 176 uspokojit, zakládala se nová vydavatelství a knihkupectví,
 177 a tím vypukl silný konkurenční a cenový boj. Mimoto byl
 178 knihkupec postaven před nové úkoly a nakonec se stal
 179 důležitým prostředníkem mezi píšicím a čtoucím světem
 180 a nositelem duchovních reforem. Vzniklo úzké spojení
 181 mezi literaturou a knihkupectvím, a kromě toho byli mnozí
 182 knihkupci činní také jako vlivní spisovatelé. V německy
 183 píšící oblasti to byli např. Friedrich Nicolai, Johann
 184 Jakob Bode, Friedrich Justin Bertuch nebo Joachim Heinrich Campe.

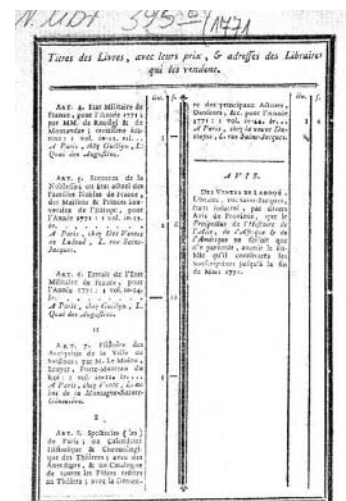
Úryvek z knižního katalogu - 1

185 Na knihkuppece byly kladeny velké nároky. Musel být vzdělaný a velice sečtělý, většinou také
 186 musel ovládat latinu a musel být studovaný. Než se mohl stát samostatně činným, musel
 187 absolvovat pěti- až šestiletou výuční dobu a nějakou dobu pracovat jako pomocná síla.

188 Knihkupectví samotné se stalo důležitým centrem duchovní výměny. Nejen že se zde lidé
 189 informovali o nových vydáních a nakupovali knihy, ale vedli zde i podnětné rozhovory na
 190 politická, filosofická a literární témata. Knihkupectví se z tohoto důvodu musela
 191 přizpůsobovat své velikosti a byla v úzkém spojení se
 192 vznikajícími čtenářskými spolky.

193 Knihkupec se v raném novověku vyvinul z málo vzdělaného
 194 obchodníka ve studovaného mecenáše kultury. Jako příklad
 195 můžeme uvést francouzského knihkuppece a vydavatele Charlese
 196 Josepha Panckoukeho, kterému se podařilo zřídit si na tiskovém
 197 trhu monopol, postavit se knižní policii a zároveň podporovat
 198 projekt francouzské Encyclopédie.

199 Jak knihkupectví v době raného novověku vypadalo? Často se
 200 jednalo pouze o menší stánky, ve kterých se prodávaly knižní
 202 novinky a stará vydání. V obchodech samotných se nacházely
 203 vysoké regály, v nichž byly umístěny jednotlivé knihy. Většinou v regálech ležely i štosy
 204 papíru, protože až do 18. století bylo v Německu běžné, že se knihy prodávaly jednotlivě

Úryvek z knižního katalogu - 2

205 v papírových deskách. Mnohdy se v obchodě vyskytoval i knihař, který mohl právě
206 zakoupené knihy ihned svázat. Dlouhou dobu si knihaři své jedinečné právo svazovat knihy
207 horlivě chránili. Ve Francii se už v 17. století prodávalo velké množství vázaných knih. Zde
208 se také často v knihkupectvích prodávalo i jiné zboží, jako například inkoust, pera nebo papír.

209

210 **Pomník**

211 Beatrice Hermanns

212

213 **Definice**

214 Pomník můžeme definovat dvěma různými způsoby. Zaprvé se jedná o doklad historického
215 vývoje a stylů života dávných věků, který původně nebyl nutně spojen s účelem vzpomínky.
216 V tomto druhu pomníku se soustřeďují vlastnosti určité epochy a musí být jako takové
217 dekódovány. Příklady tohoto typu pomníku jsou historická místa, literatura, stavitelství,
218 výtvarné umění, umělecké řemeslo nebo také technické předměty. Zadruhé je pomník vědomě
219 vybudovaný památník jako vzpomínka na nějakou osobu nebo událost, která zároveň
220 obsahuje určité poselství. Stojí většinou v centru nějakého místa a má společensko-politickou
221 funkci. V pravěku byl tento druh pomníku úzce propojen s uctěním památky na mrtvé, což
222 mělo mít na jedné straně za úkol zajistit život na onom světě a na straně druhé zanechat
223 upomínku na mrtvé.

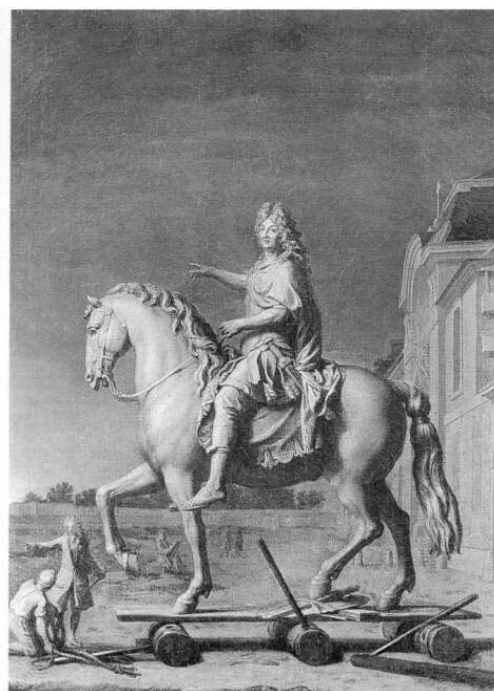
224 Upomínka na zemřelého se vyvíjela z jednoduchých náhrobních desek ve středověku přes
225 plastiky portrétů v době renesance až k přepychovým sochám doby barokní. Myšlenky na
226 mrtvé vystupovaly stále výrazněji z pozadí a posouvaly se do popředí, blíže k přítomnosti
227 panovníka, pro něž samotného se pomníky budovaly. Navíc se začal prosazovat fenomén, že
228 panovník čím dál tím méně cestoval po své zemi a vládl jen z jednoho místa. Jeho přítomnost
229 se proto musela v celé říši udržovat jiným způsobem. Toho se dosáhlo díky médiím, jako byly
230 mince s jeho portréty nebo busty. Obzvláště v 17. století sloužil pomník k oslavování
231 panovníka a jeho činů.

232 V období osvícenství nastala změna, rostl totiž počet památníků, které byly vystavěny
233 slavným osobnostem měšťanského původu, např. hudebníkům, básníkům, učencům nebo
234 vojevůdcům.

235 Dále si ukážeme čtyři příklady, jež reprezentují různé druhy pomníků. Jako první to bude
236 jezdecká socha Ludvíka XIV., která měla zdůrazňovat velikost tohoto panovníka, dále busta
237 téhož, jež se zdá, že vůbec nezapadá mezi typické pomníky a oslavující portréty. Dalším
238 příkladem bude půdorys města Karlsruhe jako pomník založení sídla a města v 18. století po
239 vzoru Versailles a nakonec si představíme Pantheon v Paříži jako příklad panteonu neboli
240 budovy určené k pohřbívání nejvýznamnějších příslušníků národa.

241 **Jezdecká socha Ludvíka XIV.**

242 To, že Ludvík XIV. podnikl v médiích
243 intenzivní propagandu na oslavování sama
244 sebe, je známý fakt. V různých muzeích se
245 zachovaly jeho početné mince, medaile,
246 alegorie a malby. Obrovská jezdecká socha
247 vytvořená Francoisem Girardonem (1628 –
248 1715) se nezachovala, existuje jen v malbách
249 dvorního malíře a člena Akademie Reného
250 Antoine Houasseho (1664/5 – 1710) a
251 v některých dalších rytinách a miniaturách.
252 Socha byla dokončena roku 1699 a slavnostně
253 odhalena 13. srpna na náměstí Place Louis-le-

Přeprava jezdecké sochy Ludvíka XIV.
na náměstí Place Louis-le-Grand (1699)

255 Grand, dnes Place Vendôme. Na příkaz krále
257 zaznamenal René Antoine Houasse přepravu

258 památníku ve dvou malbách. Na těchto obrazech je v porovnání se znázorněnými dělníky a
259 budovou jasně patrná nesmírná velikost, téměř až enormnost pomníku. Nadživotní velikost je
260 pro tehdejší portréty panovníků typická.

261 Sochu však nemůžeme sledovat odděleně. Souvisela s celkovým mediálním programem
262 Ludvíka XIV., v němž měly všechny jeho portréty mezi sebou nějaký vztah. Rozhodující bylo
263 také centrální umístění sochy, aby ji mohl vidět pokud možno každý.

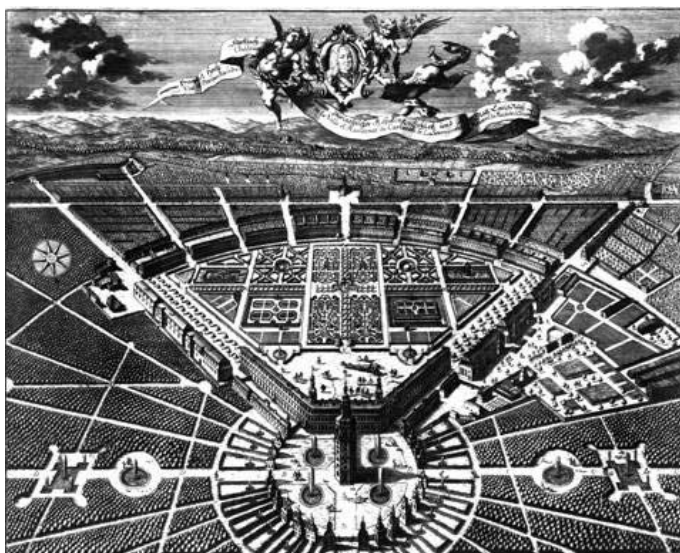
264 Vybavení Ludvíka XIV. je rovněž příznačné. Většinou býval na svých obrazech znázorňován
265 v antické nebo středověké výzbroji s kabátem ozdobeným liliemi nebo hermelínem. K tomu
266 nosil tehdejší paruku a v ruce držel symboly moci – žezlo, berlu a královské jablko.

267 Zajímavé je, že Ludvík XIV. byl vlastně dost malý a na portrétech se vždy pokoušeli jeho
268 velikost vyretušovat. Jelikož portréty panovníků sloužily k jejich velebení, nebyly ani obvykle
269 zdůrazňovány Ludvíkovy choroby a jeho věk.

270 **Karlsruhe**

271 Když vládl Ludvík XIV. a nechal si postavit svůj zámek ve Versailles, následovala enormní
272 stavbyčtivost ostatních evropských panovníků, kteří také chtěli mít takový ohromný,
273 obrovský zámek. Po vzoru Versailles byly vystavěny četné zámky, jako Schönbrunn nebo
274 Sanssouci. Stejně tak zámek v Karlsruhe. A že přitom současně vzniklo také město, bylo pro
275 tehdejší dobu rovněž velice příznačné.

276 Starší zámek markraběte Karla
277 Viléma (1679 – 1738) v Durlachu
278 byl zničen ve válce o dědictví
279 falcké. Obnova zámku
280 z finančních důvodů ztroskotala,
281 jelikož město Durlach se zdráhalo
282 tak drahou stavbu podpořit. Karel
283 Vilém původně hledal nějaké
284 klidné sídlo a místo k lovu a území
285 dnešního Karlsruhe se k tomu
286 velice hodilo, leželo totiž
288 uprostřed lesů. Plánováním zámku
290 byl pověřen inženýr Friedrich von
292 Bazendorff a 17. června roku 1715
293 byl položen základní kámen.

Pohled na Karlsruhe ze severu

294 Před započatím stavby nechal Karel Vilém (1679 – 1738) vybudovat kruhovitý prostor s 32
295 paprskovitě se vinoucími lesními průseky, které jsou viditelné na mědirytu Christiana Thrana.
296 Zámek a věž tak tvoří výchozí bod cest a stezek, které vedou k vesnicím nebo jejich uličkám,
297 odkud se musel přepravovat materiál na panské stavenišť. Tato místa dělníci vystavěli také
298 pro lesní provoz a lov. Věž získala zvláštní význam díky svému umístění odděleně od
299 zámecké budovy. Křídla zámku označují vnější hranice území města s jasně stanovenou
300 hierarchií ulic a městských čtvrtí. Před zámkem, což je něco nového, se nacházejí dvorní
301 zahrady, které jsou ohraničeny od měšťanských obydlí.

302 Paprskovitý systém výstavby Karlsruhe v sobě ukrývá důležitou symboliku. Radiálně
303 uspořádané aleje byly pojmenovány po rytířích řádu, který toho času Karel Vilém založil.
304 Centrální osa vedoucí ze severu na jih nese jméno Karla Viléma. Věž ve středu systému
305 symbolizuje stát, který spočívá na věrnosti řádových rytířů. Z věže jakoby vyzařují aleje,
306 které mají symbolizovat pořádkové síly.

307 Zámek a město Karlsruhe představují důležitou stavební památku 18. století, která skrývá
308 bohatou symboliku a vyjadřuje charakter doby. Paprskovitý systém se sice nachází i
309 v Rastattu a Versailles, ale v Karlsruhe je zahrada umístěna před zámkem, takže se vjezd
310 nachází ve východní aleji. Pozoruhodné je, že paprskovitá koncepce byla respektována i v 18.
311 a 19. století při stavbě dalších budov v blízkosti zámku.

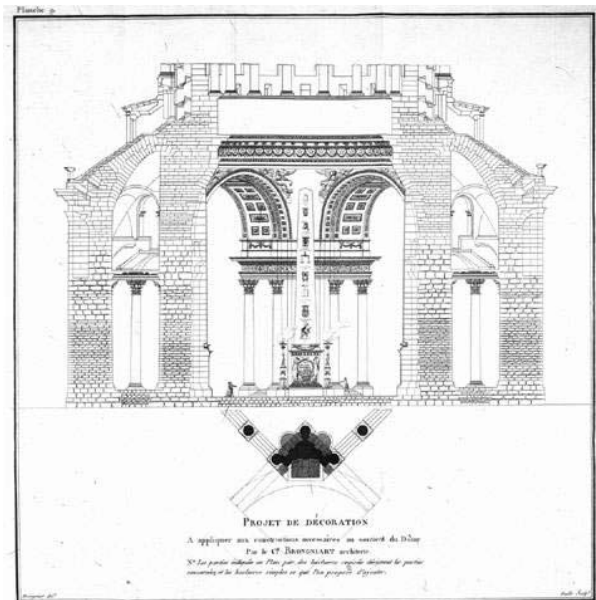
312 Zámek Karlsruhe může tedy být považován za pomník Karla Wilhelma jako stavitele zámku a
313 zakladatele města, ale právě tak může být pokládán za svědectví určité kulturní epochy, ve
314 které bylo módou stavět nová sídla s nákladnými zahradními výstavbami
315 po vzoru Versailles.

316

316
317

Pantheon

318 Pantheon v Paříži je dalším pomníkem. Původně byl panteon místem náboženských oslav
319 v období antiky. Pařížský Pantheon je však místem uctění vzpomínky
320 na výjimečné muže národa. Dnes se
321 nachází v 5. městském obvodu v Paříži
322 na pahorku svaté Genovefy, patronky
323 Paříže, k jejímuž hrobu putovaly už od
324 6. století zástupy lidí. Jakmile se zotavil
325 z těžké nemoci, zadal Ludvík XIV.
326 objednávku na stavbu dnešního
327 Pantheonu, a přísahal, že nahradí starý
328 kostel novým. Architekt, který
329 objednávku převzal a roku 1754 započal
330 se stavbou, se jmenoval Jacques
331 Germain Soufflot. Když vypukla

332 revoluce, nebyl ještě kostel zcela dostavěn. Ústavodárné shromáždění roku 1791 rozhodlo, že
333 z této stavby udělá síň slávy k počtě velkých mužů národa. Shromáždění tedy pověřilo
334 Antoineho Quatrem de de Quincyho, aby budovu přestavěl a odstranil všechny náboženské
335 prvky. Nechal z věže odstranit zvony a zrušil skoro všechna okna. Světlo tedy dovnitř proniká
336 jen seshora, a tak vnitřek budovy působí nehybně a světlo zde zanechává jakýsi tajemný
337 nádech. Pro vnitřek budovy byly vytvořeny nové sochy k oživení
338 a znázornění ctností. Před vchodem byl upevněn nápis "Aux grands hommes la Patrie
339 reconnaissante", jenž má demonstrovat smysl Pantheonu. Hroby "grands hommes" se
340 nacházejí v suterénu budovy, ve více galeriích, například v galerii Rousseaua nebo Voltaira,
341 jejichž pozůstatky byly přepraveny hned na počátku. V průběhu revoluce bylo však opět
342 nutné pocty zrušit a osoby, kterých se to týkalo, jako byl například Mirabeau, pohřbít
343 na jiném místě.

344 V 19. století měla být budova vícekrát přestavěna podle svého původního účelu, tedy na
345 kostel. Nakonec se však spolu se slavnostním pochováním Victora Huga prosadilo, že
346 Pantheon bude využíván jako pamětní místo významných mužů různých oborů.

347

347

348 **Móda**

349 Beatrice Hermanns

350 Oblečení nesloužilo vždy jen jako ochrana těla, ale bylo také důležitým komunikačním
351 médiem, což bylo zřetelné právě v raném novověku. V době, kdy byla ještě široce rozšířena
352 negramotnost, hrály důležitou roli symboly. Určité součásti oděvu, látky
353 a módní doplňky vyjadřovaly postavení člověka ve struktuře světa. Oblečení však také mohlo
354 sloužit k vyjádření duchovních proudů i politických idejí. To si ukážeme
355 na jednotlivých příkladech.

356 Oděvní ustanovení, příp. vládnoucí vrstvy, jež tato ustanovení určovaly, ovlivňovaly dlouhou
357 dobu módu ve společnosti. Tehdejší představa byla taková, že se každému člověku přidělí
358 místo v bohem vytvořeném světovém uspořádání a toto místo člověk nikdy nebude smět
359 porušit. Podle oblečení mělo být jasně patrné postavení. Nižší vrstvy proto měly zakázáno
360 nosit drahocenné látky, šperky a dokonce i určité barvy. Ale také šlechtě na francouzském
361 dvoře bylo přesně diktováno, jaké oblečení má nosit na určité slavnosti a ceremonie.

362 Tato ustanovení sloužila vyšším vrstvám také k tomu, aby se tím distancovaly
363 od spodních vrstev, a to právě v době, kdy měšťanstvo stále více usilovalo o vliv
364 na hospodářství a politiku. Jednotlivé společenské třídy měly nadále zůstat rozlišené, takže
365 došlo k zostření oděvních ustanovení raného novověku a až do 18. století určovaly módu
366 vládnoucí vrstvy. Oblečení bylo tedy otázkou privilegií, jež byla zrušena
367 až francouzskou revolucí.

368 V průběhu 18. století můžeme velice zřetelně
369 pozorovat, jak moc se odrážely v tehdejší
370 módě duchovní směry. V době, kdy v Evropě
371 dominoval téměř až do konce 18. století
372 dvorský vzor, především ten francouzský,
373 získávala anglická móda společně s idejemi
374 osvícenství čím dál větší vliv. Nejvyšším
375 vrstvám anglické společnosti, jež se
376 zaměřovaly na obchod, už nezáleželo na tom,
377 aby v dvorské společnosti zářily. Jejich oděv

Móda angličanek

378 se měl naopak přizpůsobit jejich povoláním
379 a praktickým potřebám všedního dne. Také rostoucí orientace směrem k přírodě
380 a přirozenosti měla za následek, že se oblečení stalo pohodlnějším a podstatně prostším. Muži
381 nosili jednoduchý frak s malou výšivkou a prosté pumpky. Dámy upřednostňovaly namísto
382 dvorských „manteau“ a jupek oblečení skládající se z vrchního dílu s vlečkou a k tomu volně
383 připevněnou sukní. U dam byl také patrný vliv pánské módy. Často nosily kabát - redingot,
384 vysoký klobouk a také vycházkový deštník, který se velmi podobal typickému pánskému
385 atributu, vycházkové holi. Naopak móda na francouzském dvoře byla nadále velice nákladná,
386 obzvláště za doby Marie Antoinetty, která velmi silně ovlivňovala módu ve svém okolí a
387 starala se o neustálou proměnu. Znamé se staly, z velké části díky početným

388 karikaturám a hojně kritice, vrstvené účesy, které
389 byly opatřeny pery, květinami i malými předměty
390 a měly nákladné názvy jako Coiffure la Vénus
391 p lérine, coiffure la petite Palissade nebo coiffure
392 l'oiseau royal. Účesy byly částečně pojmenovány
393 po mořských bitvách, které Francie úspěšně
394 vybojovala v boji za nezávislost severní Ameriky. Na
395 natupírovaných loknách dam pluly dokonce
396 i miniaturní lodě. Údajně byly vlasy často
397 natupírovány a osázeny tak silně, že dámy ani
398 nemohly sedět v kočárech, mohly jen klečet. Policie
399 dokonce zakázala nošení nákladných účesů do
400 divadla. Nejpozději na počátku revoluce tato vlasová
401 móda vymizela jako znamení výstřelků
402 a marnotratnosti.

Vlasová móda v 18. století

404 Nejen ve všední den, ale zvláště v politické oblasti hrála móda důležitou komunikativní roli.
405 Raným příkladem je španělský dvorský kroj, který se etabloval v období protireformace na
406 všech evropských dvorech. Španělsko se stalo důležitým protireformačním centrem, k čemuž
407 přispělo založení jezuitského řádu roku 1534 Ignaciem z Loyoly, a také zostření inkvizice
408 papežem Piem III. Na odívání se také projevil boj proti kacířství a nevěřícím, ale také boj
409 proti přepychu, a to tím, že převažovala černá barva, barva počestnosti. Právě tak byla silně
410 omezena svoboda pohybu, a to prostřednictvím velmi těsných stříhů a výztuh, známé byli
411 především nabírané límce. Individualita v módě byla tehdy zcela vyloučena.

412 Zvlášť názorná je politická komunikační funkce módy a doplňků během francouzské
413 revoluce, v níž budí pozornost především silný vliv módy na širší vrstvy obyvatelstva.

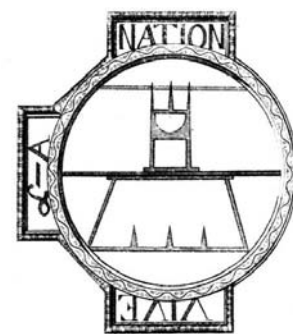
414 Už v prvních dnech po dobytí Bastilly bylo možné podle
415 doplňků, jako byly například frygické čapky nebo kokardy,
416 zcela zřetelně vyčíst protirevoluční postoj. O tom
417 informoval zpravodaj magazínu „Journal des Luxus und
418 der Moden“ koncem srpna 1789 z Paříže: „Člověk si
419 v principu věří, když nosí národní kokardu na klobouku, na
420 hrudi nebo na „bonnetu“. Ale tato kokarda sama prošla
421 během osmi dní třemi změnami. Tu první jsem viděl 12.
422 července, když jsme se dozvěděli o Neckerově exilu a to
423 byla tmavě zelená. Druhého rána byl zločin nosit
424 tmavozelenou kokardu uraženého národa, protože jsme si
426 vzpomněli, že to byla barva hraběte z Artois. Nosila se
428 tedy bílá, světle modrá nebo růžová. Ty ale během
430 několika dní zmizely a vystřídaly je červená, bílá a tmavší
431 modrá. Ptal jsem se jedné obchodnice s módou, proč se vybraly právě tyto barvy. „Jsou
432 solidní“ řekla mi s malým povzdechem. Slovo „solidní“ v ústech obchodnice s módou je
433 novým důkazem pro to, že Francouzi už nejsou ti staří jako bývali. ...“ (Journal des Luxus und
434 der Moden, 30.8.1789, S. 446).

Vlasová móda : Dame aux
couleurs tricolores

435 Ale nosili se i jiné doplňky, například vějíře svobody, frak la Bastille, knoflíky la Nation
436 neboli au Tiers Etat, což byly knoflíky s vlasteneckými nápisy nebo podobnými symboly
437 svobody na pokrývkách hlavy.

438 Nejrozšířenější byly kostýmy v nových národních barvách,
439 tedy v červené, bílé a modré. Velice rozšířené ale byly
440 i uniformy v nových národních barvách. Jelikož i dámy chtěly
441 vyjadřovat svůj patriotismus, existovaly dokonce osobité
442 dámské uniformy z modré látky s bílým límcem a červenou
443 klopou. K tomu dámy nosily černé plstěné klobouky a modro-
444 bílo-červenou stužku nebo kokardu. Nápaditosti krejčích
446 a modistek se nekladly žádné meze. Pro dámy se na
448 kloboucích vytvářely modely dobyté Bastilly, jež byly 40 cm

Přezka střevíce (prosinec
1789)

449 vysoké a měly čtyři řady věží, balustrád a cimbuří anebo přezky stěevíců ve formě půdorysu
450 Bastilly.

451 Pokud se našel konzervativní šlechtic, který dobovým událostem nepřipisoval tolik významu,
452 nosil i nadále bílou napudrovanou paruku a stříbrné přezky stěevíců. Odpůrci revoluce nosili
453 oblek s černým sakem a černě olemovanou kravatou, jako znamení smutku. Zelené kalhoty
454 byly znamením rojalistického myšlení, zelená byla totiž
455 barvou hraběte d'Artois, bratra krále a vůdce
456 kontrarevolucionářů. Pro dámy existovaly např. šaty la
457 Coblenz, přičemž Koblenz bylo důležitým místem emigrace.
458 Červenočerné šaty symbolizovaly smutek a krev, která byla
459 prolita. Červený náhrdelník se nosil na místě, kde hrozil
460 dopad gilotiny.

Antická móda

461 Velice oblíbený byl také návrat k antické módě, která byla
462 rozšířená ve Francii už roku 1788. Tehdy narážela
463 v souvislosti s osvícenským duševním bohatstvím na
465 jednoduchost klasicismu. Oděvy byly zpravidla prosté a šité
467 z bílé látky. Důležitým projevem emancipace žen bylo zřeknutí
468 se korzetu. V polovině 90. let 18. století se opět prosazovala antická móda a odkazovala na
469 orientaci na antickou demokracii. Jacques Louis David byl dokonce pověřen návrhnutím
470 národního oděvu, který se měl skládat z košilového saka, „pantalon“ a šerpy s nápisem
471 „Svoboda, rovnost, bratrství“. Tento oblek se ale nemohl prosadit.

472

473 **Noviny**

474 Christina Seidl

475 Shrnutí: První (ručně psané) noviny, tzv. Avisi nebo Nové noviny, vznikaly od 16. století.
476 V tištěné formě toto médium vycházelo od počátku 17. století a od té doby se postupně
477 utvářela kritéria moderního tisku (aktualita, univerzalita, publicita, periodicita). Zatímco byly
478 noviny zpočátku čistě informativním médiem, v 18. století se staly politicky názorotvorným
479 prostředkem.

480 Moderní pojem „noviny“ znamená nesvázané tištěné dílo o přiměřeném počtu stran, které se
 481 vyznačuje aktualitou, univerzalitou, publicitou a periodicitou. Tyto vlastnosti však pro
 482 předchůdce a rané formy tohoto média nebyly vůbec charakteristické, anebo jen v omezené
 483 míře. Utvořili se totiž až v průběhu raného novověku.

484 První noviny, takzvané *avisi* nebo *Nové noviny*, vznikaly od 16. století. Novináři z povolání
 485 (tzv. novelanti) shromažďovali došlé informace u poštovních úřadů v centrech obchodu, tedy
 486 například v Římě, Benátkách nebo Antverpách, a psali zprávy, které se pak připojovaly
 487 k poštovním hodinovým výkazům ve formě zpravodajských dopisů. Tyto dopisy se následně
 488 ručně kopírovaly. Jeden novinář byl schopen vyrobit týdně patnáct až dvacet výtisků novin,
 489 které za úplatu posílal dále.

490 Odběr novin byl z důvodu
 491 jejich malého množství velice
 492 drahý, a tak byl dosažitelný
 493 jen pro exkluzivní okruh
 494 odběratelů, mezi které patřili
 495 císař, vévodové z Urbina,
 496 Saska

497 a Bavorska, ale také
 498 hononěmečtí obchodníci jako

500 byl např. Fugger, dále učenci

502 a městské správy.

503 Celkové publicity tohoto média, což znamená vydávání více než stovky exemplářů
 504 a podstatně nižší cenu za noviny, mohlo být dosaženo teprve pomocí tisku. V roce 1605 vyšly
 505 v knihtiskařství Johanna Carola ve Štrasburku první tištěné týdenní noviny. Následovaly další
 506 tiskárny novin v důležitých komunikačních a obchodních
 507 centrech: Amsterdamu, Frankfurtu (1615), Hamburku (1618), Gdaňsku (1619) a Kolíně
 508 (1620). V týdenním poštovním cyklu byly zpravodajské dopisy (v pořadí, v jakém dorazily)
 509 bez jakéhokoliv komentáře a redakčního zpracování vysázeny a vytištěny.
 510 V jednotlivých zpravodajských blocích bylo přednastaveno pouze místo a datum
 511 korespondence. Chyběl nadpis, a také údaje o autorovi a tiskárně. Vzniklo spolehlivé

Noviny z roku 1590 - 1

Noviny z roku 1590 - 2

512 zpravodajství se zprávami z oblasti politiky, diplomacie a vojenství z celého světa. Místní a
513 regionální zpravodajství byla k těmto zprávám mnohem rezervovanější.

514 Většina čtenářů této doby pocházela ze zámožné měšťanské vrstvy společnosti, která se často
515 setkávala v čtenářských spolcích. Noviny lidé odebírali společně a diskutovali
516 o jejich obsahu. Ale i lidé z nižších stavů měli možnost novinové četby. V druhé polovině 17.
517 století činila průměrná cena ročního předplatné týdenních novin průměrně dva zlaté. To byla
518 přibližně částka, kterou dostával týdně lépe placený řemeslnický tovaryš.

519 Třicetiletá válka napomohla tomu, že se prudce zvýšila potřeba aktuálních politických
520 informací. Díky tomu vznikla v dalších desetiletích hustá novinová síť. Mezi lety 1605 a 1700
521 můžeme doložit asi 200 novinových podniků v necelých osmdesáti tiskařských místech v říši.
522 Mimoto vycházelo stále více novin dvakrát nebo třikrát týdně v určené dny. Jedny
523 z nejvýznamnějších se staly noviny "Hamburgische Unpartheyische Correspondent", které
524 v Hamburku vycházely od roku 1731 čtyřikrát týdně. Úspěch těchto novin lze vysvětlit
525 především díky obratnému propojení důvěryhodných zpráv a bohatých inzerátů. Ve středu
526 zájmu byly politické, ne však poučné zprávy, jelikož prvořadým cílem bylo informovat o tom
527 nejnovějším z celého světa. První denní noviny vyšly už
528 roku 1650 v Lipsku.

529 Zatímco v průběhu 16. a 17. století plnily noviny pouze
530 politicky informativní funkci, staly
531 se postupně v 18. století nástrojem k ovlivňování
532 politických názorů. V mnoha novinách se objevovaly
533 poučné články, jež komentovaly politické zprávy a tím
534 vedly ke zpolitizování tohoto média. V 18. století ke
535 klasickým novinám přibýlo navíc velké množství
536 rozmanitých časopisů, ve kterých nad
537 zprostředkováváním informací převažovalo vytváření

538 vlastního názoru, stejně tak jako poučné komentování
541 různých politických, vědeckých, společenských nebo
542 teologických zpráv a různé otázky. Své uplatnění také našly literární formy jako bajka,
543 vyprávění, píseň nebo dialog. Od 60. let 18. století hrály velkou roli především morální
544 problémy. Vedle teologických debat se lidé zabývali obzvláště otázkami společenského

Noviny z roku 1590

545 pokroku. Díky těmto tématům byli nyní nově osloveni, příp. informováni i obyčejní a
546 nepoučení lidé.

547 Noviny a časopisy 18. století tak vedle úkolu zprostředkování informací převzaly také
548 zábavnou a poučnou funkci.

3. Překladatelská analýza

Následující analýza vychází z knihy Christiane Nord: Textanalyse und Übersetzen.¹

3.1. Vnětextové faktory

3.1.1. Vysílatel (Odesílatel)

Autorem a vysílatelem textu jsou Christina Seidl a Beatrice Hermanns. Christina Seidl je autorkou kapitol Dopis a Noviny a Beatrice Hermanns autorkou kapitol Knižní trh, Pomník a Móda.

3.1.2. Intence textu

Autorky chtějí čtenáře informovat o tom, jak vznikaly a jak se vyvíjely jednotlivé druhy médií, přičemž se zaměřují na dobu raného novověku. Funkce textu je primárně informativní. Texty mají sloužit především studentům, kteří shánějí informace o historii či vyučujícím jako pomůcka při výuce.

3.1.3. Adresát

Text, který jsem zvolila, je primárně určen především studentům a vyučujícím bakalářských a magisterských programů, vědeckým pracovníkům i začínajícím mladým vědcům, ale může si ho přečíst i široká veřejnost se zájmem o historii.

Text je zaměřen převážně na německého čtenáře, protože vychází z německých dějin a reálií, ale ani českému čtenáři či čtenáři, který disponuje alespoň minimální znalostí evropského kontextu, není text nesrozumitelný. Je psaný tak, aby mu porozuměli i čtenáři, kteří nemají bližší znalost německých reálií. Pro porozumění nejsou potřeba žádné detailní či odborné znalosti, jelikož autor v textu čtenáři poskytuje všechny potřebné informace.

¹ NORD, Christiane. Textanalyse und Übersetzen : theoretische Grundlagen, Methode und didaktische Anwendung einer übersetzungsrelevanten Textanalyse. 3. Vydání. Heidelberg : Julius Groos Verlag, 1995, ISBN 3-87267-649-X.

Adresát tohoto textu má tedy pravděpodobně ukončené středoškolské vzdělání a disponuje všeobecným kulturním přehledem. Nepředpokládá se u něj odborná znalost tématu.

3.1.4. Médium, místo, čas

Médiem výchozího textu je internetový server www.historicum.net. Tento server nabízí základní pohled na historická témata (např. francouzská revoluce, reformace aj.), návod k tomu, jak správně psát vědecké práce a předkládá i přehled internetových zdrojů pro studium a výzkum.

Zvolený text je výsledkem myšlenky vytvořit nový informační systém k historii médií a komunikací. Jedná se o krátké články věnované různým typům médií. Pod každým článkem je vždy uvedena příslušná sekundární literatura.

Text k překladu vznikl na základě konference pracovního týmu „*Arbeitskreis Frühe Neuzeit*“, která se konala na podzim 2001 v Augsburgu.

V elektronické podobě byly texty vytvořeny a umístěny na web v roce 2006, konkrétně článek „Dopis“ 15.05.2006, článek „Knižní trh“ 10.03.2006, článek „Pomník“ 10.03.2006, článek „Móda“ 13.03.2006 a článek „Noviny“ 13.03.2006.

3.2. Vnitrotextové faktory

3.2.1. Téma

Tématem překladového textu jsou média a komunikace v raném novověku.

3.2.2. Obsah

Autorky se snaží přiblížit čtenářům, jak vznikala a jak se vyvíjela jednotlivá komunikační média. Zaměřují se na dobu raného novověku.

Christina Seidl se ve svém článku „Dopis“ nejprve zabývá definicí dopisu a jeho funkcí. Potom popisuje jeho vývoj a nakonec se zabývá specifiky dvou druhů dopisů – osobnímu a úřednímu.

Beatrice Hermanns se ve článku „Knižní trh“ nejprve zaměřuje na historický vývoj knižního trhu a poté se detailněji zabývá knižním trhem raného novověku. Popisuje, jak vypadalo

tehdejší knihkupectví, čím se vyznačoval typický knihkupec, jaký byl tehdejší okruh čtenářů apod.

V dalším článku „Pomník“ se Beatrice Hermanns zabývá různými druhy pomníků. Na příkladech čtyř typů pomníku vysvětluje, jaké byly jejich funkce a odlišnosti. Jako první popisuje jezdeckou sochu Ludvíka XIV., jež sloužila k velebení tohoto panovníka, dále se zabývá výstavbou a architekturou zámku Karlsruhe, díky němuž vzniklo i stejnojmenné město. Jako další a zároveň poslední druh pomníku uvádí pařížský Pantheon, jehož funkce se v průběhu dějin několikrát změnila.

Další článek „Móda“ z pera autorky Beatrice Hermanns ukazuje módu a způsob oblékání jako důležité komunikační médium. V raném novověku platily přísné konvence ohledně oblékání, podle nichž se rozeznávaly jednotlivé vrstvy společnosti. Autorka uvádí, co která společenská vrstva nosila a proč.

Posledním článkem je příspěvek „Noviny“ od Christiny Seidl. Autorka se zabývá zejména vznikem novin a tím, jak se postupně proměňovala jejich funkce a okruh čtenářů.

3.2.3. Výstavba textu

Překladový text tvoří pět článků. Jednotlivé články se svou výstavbou od sebe liší, a to jednak proto, že se nejedná o články jednoho autora, ale dvou různých, ale i proto, že jako celek neusilují o jednotnost, jak je explicitně řečeno na serveru www.historicum.net.

Z makrostrukturálního hlediska je každý článek přehledně členěn do odstavců a do dvou částí, úvodu a hlavního textu. Závěr se neobjevuje ani v jednom z vybraných článků. Článek Noviny začíná definicí toho, co to vlastně dopis je a jakými vlastnostmi se vyznačuje. Dále se detailně zabývá zvláště osobním a zvláště úředním dopisem. Článek Knižní trh začíná shrnutím obsahu celého textu a poté již následuje samotná hlavní část článku. Článek Pomník je uveden definicí pojmu pomník – úvod je dokonce explicitně nazván Definice. Na definici plynule navazuje stručný vývoj pomníku a poté následují jednotlivé kapitoly – příklady různých druhů pomníků. Článek Móda začíná shrnutím obsahu článku a poté následuje hlavní část textu. Poslední článek Noviny je uveden shrnutím, které je i explicitně pojmenováno. Navazuje hlavní text. Do článků nejsou zakomponované citace z jiných publikací, pod textem je pouze uvedena sekundární literatura k danému tématu.

Z mikrostrukturálního hlediska je text složen z poměrně komplexních souvětí, často se objevují vsuvky.

3.2.4. Styl

Jedná se o popularizačně-naučný text. Jednotlivé články jsou psány neutrálním stylem. Autorky neuvítají téměř žádné prvky k ozvláštňení textu, jako jsou metafory, obrazná přirovnání či prvky neformálního jazyka.

Článek je objektivní. Autorky si udržují odstup od tématu a nedávají najevo svůj osobní postoj.

3.2.5 Gramatika a syntax

Co se týče větné stavby textu, je text většinou tvořen delšími větnými úseky. Vyskytuje se zde velké množství souřadných souvětí, ale i vět vložených a vsuvek. Text je plný pasivních konstrukcí, jež jsou pro německé odborné texty charakteristické. Text je koherentní.

3.2.6. Lexikum

Často jsou užity výrazy neutrální, ale na slovní zásobě se odráží i doba, o které články vypovídají. Často se objevují výrazy archaické či výrazy dobové, které se v němčině dnes již nepoužívají a v češtině nemají ekvivalent. Velmi frekventované jsou také výrazy francouzské a samozřejmě kompozita.

3.2.7. Nonverbální elementy

Co se týče interpunkčních znamének, autorky často užívají dvojtečky a středníky, jež jsou v němčině běžnější než v češtině. Např.:

„Eine Buchhandlung in der Frühen Neuzeit sah völlig anders aus als heute: Vielfach gab es noch kein festes Ladengeschäft, in dem man in Ruhe unter den Neuerscheinungen stöbern konnte.“ (originál: str. 5, řádek 116-118)

Často jsou využívány také závorky. Např.:

„Im Mittelalter war die schriftliche Kommunikation fast ausschließlich auf die elitären Kreise der Höfe (Regierungs- und Verwaltungszentren) sowie Klöster und andere kirchliche Institutionen (Bildungszentren) beschränkt.“ (originál: str. 1, řádek 19-21)

4. Typologie překladatelských problémů

4.1. Úvod

V této části práce se zaměřím na typologii a konkrétní řešení jednotlivých překladatelských problémů, jež nastaly při převodu textu. Nejdříve blíže představím funkční styl překládaného textu, tedy styl odborný, a poté se budu zabývat konkrétními překladatelskými problémy, které budou rozděleny podle jednotlivých rovin – rovina gramatiky a syntaxe, rovina lexika, dále se budu zabývat problematikou převodu reálií, názvů institucí a vlastních jmen, citacemi a poznámkami pod čarou, překladem názvů článků a zachováním či nezachováním grafických prostředků.

4.2. Funkční charakteristika textu

Překládaný text lze charakterizovat jako text současný, psaný, monologický a připravený. Převažuje zde popisný slohový postup. Základní funkcí tohoto textu je funkce informativní.

Překládaný text lze zařadit do oblasti sdělovacích (věcných) stylů, konkrétně se jedná o styl odborný. V rámci odborného stylu rozlišujeme² dílčí styly vědecké (teoretické), styly odborné (prakticky odborný, jednací), styly populárně naučné (popularizační), esejistické a styly učební. Překládaný text můžeme zařadit mezi styly populárně naučné. S tímto vymezením pak souvisí funkce textu a specifický výběr výrazových prostředků.

V závislosti na objektivních činitelích se jedná o text psaný, připravený, nekontaktní, monologický, oficiální a funkční styl věcný.³

Nyní bych se ráda podrobněji věnovala charakteristice odborného stylu. Budu vycházet z publikace Současná stylistika autorek M. Čechové, M. Krčmové a E. Minářové.⁴ Cílem

² ČECHOVÁ, M., KRČMOVÁ, M., MINÁŘOVÁ, E. Stylistika současné češtiny. 1 vydání. ISV – nakladatelství, Praha 1997.

³ JELÍNEK, M. Příruční mluvnice češtiny. Vydání druhé. Nakladatelství NLN, Praha 2008

⁴ ČECHOVÁ, M., KRČMOVÁ, M., MINÁŘOVÁ, E. Stylistika současné češtiny. 1 vydání. ISV – nakladatelství, Praha 1997.

tohoto stylu je podání přesné, jasné a relativně úplné informace zaměřené na pojmovou stránku sdělení. Výrazně také vykazuje rysy intertextovosti. Odborný styl je typickým stylem veřejné jazykové komunikace, což znamená, že jeho hlavním smyslem je zveřejnění nabytých poznatků a jejich uvedení do praxe širšího okruhu vnímatelů. S tím souvisí připravenost projevu, a to nejen obsahová, ale i kompoziční a stylizační. Texty jsou většinou situačně nezakotvené, směřují k nadčasovosti. Jedná se o texty nociónální povahy, expresivita tu tudíž nemá místo.

Textová výstavba odborného textu se opírá o úzus odborných textů obecně i o úzus oboru samotného. Kompozice je promyšlená, základním slohovým postupem je postup výkladový a úvahový (v popularizujícím stylu se může uplatnit i slohový postup vyprávěcí). Dále se zde často uplatňují prostředky umožňující orientaci v textu, jako je členění do paragrafů, odkazy uvnitř textu a rejstříky a důležité jsou také prostředky zvyšující kohezi textu: konektory – částice, spojky, deiktická zájmena a textové orientátory – opakování výrazů, včetně synonymických. Běžně se též užívají prostředky jiných kódů, např. schémata či náčrty, které jsou součástí sdělení.

Volba jazykových prostředků by měla být pokud možno neutrální. Užívá se specifická vrstva lexikálních jednotek – termíny a odborné názvy (většinou substantiva a sdružená pojmenování, méně slovesa a jiné slovní druhy). Terminologie směřuje k internacionalizaci. Časté jsou také profesionalismy, slangová pojmenování, konkrétní údaje a často se volí mezi termíny synonymními. Důležitá je tendence k nominalizaci a v poslední době v odborných textech často vznikají nevlastní předložky, jež vznikají přechodem předložkového pádu substantiva do funkce předložky.

Styl populárně naučný zahrnuje texty, jež se obracejí k zájemci, který má nevelké poznatky z oboru, a tomu se také podřizuje výběr faktů i forma zpracování. Jednotlivé texty pak mají blíže k publicistice nebo krásné literatuře. Charakteristické je omezení termínů na nezbytnou míru, větší šíře vyjádření a doplňování textů vedlejšími informacemi.

4.3. Rovina gramatiky a syntaxe

4.3.1. Pasivum, aktuální členění větné

Jedním z hlavních překladatelských problémů při převodu z němčiny do češtiny bývá pasivum a aktuální členění větné. Na rozdíl od češtiny se v německých textech pasivum používá častěji, především v odborných textech. V českých odborných textech se vyskytuje také, ale ne v takové míře. V češtině pasivum působí nepřírozně. Proto jsem při překladu většinou nahrazovala německá pasiva aktivem a požadovaného aktuálního členění větného jsem dosahovala změněným slovosledem.

Německé pasivum jsem změnila na aktivum. Např.:

Im Folgenden werden zwei Gattungen der brieflichen Kommunikation, der Privatbrief und der offizielle oder amtliche Brief, näher untersucht werden. (originál: str. 3, řádek 64-65)

Dále se budeme blíže zabývat dvěma druhy dopisové komunikace, a to osobním dopisem a formálním, neboli úředním dopisem. (překlad: str. 3, řádek 87-88)

V dalším příkladu jsem rozdělila dlouhé německé souvětí na dvě části. V první části českého překladu je vyzdvihnuto důraz slova „symboly“ tím, že je umístěno na konec věty.

In einer Zeit, in der das Analphabetentum noch weit verbreitet war und daher Symbolen eine wichtige Rolle zukamen, drückten bestimmte Kleidungsstücke, Stoffe und Accessoires die Stellung einer Person im weltlichen Gefüge aus. (originál: str. 13, řádek 358-361)

V době, kdy byla ještě široce rozšířena negramotnost, hrály důležitou roli symboly. Určité součásti oděvu, látky a módní doplňky vyjadřovaly postavení člověka ve struktuře světa. (překlad: str. 18, řádek 376-378)

4.3.2. Koherence a kohéznost textu

M. Jelínek definuje koherenci takto: „Koherencí se rozumí soudržnost dvou či více elementárních textových jednotek čili výpovědí nebo jejich částí, které – jsou-li splněny ostatní podmínky pro konstituování textu – společně tvoří text.“⁵

Kohezi a koherenci textu pomáhá využívání konektorů a orientátorů. V německém textu jsou zastoupeny různé typy. Uplatňují se např. *auch, da, hinzu, daher, dies, im folgenden* aj. Při překladu byl na prostředky koheze a koherence brán zvláštní zřetel, protože jsou velice důležité pro zajištění plynulosti a soudržnosti textu. Využívala jsem především deiktická zájmena (*tento, tato aj.*), příslovce (*vždy, zde, jak aj.*) a opakování stejných výrazů, které jsou určeny ukazovacím zájmenem nebo přívlastkem.

4.3.3. Vsuvky

Německý text obsahuje velké množství vsuvek a vložených vět. Ty byly někdy v překladu rozčleněny, aby byl text více srozumitelný.

Der Brief kam, mit der Etablierung des Frühneuhochdeutschen als Schriftsprache, allgemein in Mode. (originál: str. 1, řádek 23-24)

Se zavedením rané nové horní němčiny jako spisovného jazyka totiž přišel dopis všeobecně do módy. (překlad: str. 7, řádek: 21-22)

⁵ JELÍNEK, M. Příruční mluvnice češtiny. Vydání druhé. Nakladatelství NLN, Praha 2008

4.4. Lexikální rovina

Jak již bylo zmíněno v překladatelské analýze, překládaný text je plný archaických a dobových výrazů. Jedná se totiž o text s historickou tematikou. Časté jsou i výrazy francouzské, které jsou zanechány v původním znění, v některých případech jsou skloňované podle němčiny. Specifikem němčiny jsou kompozita, které samozřejmě nechybí ani zde. Nyní bych se ráda postupně zabývala jednotlivými druhy výrazů a jejich překladatelskou problematikou.

4.4.1. Archaické a dobové výrazy

Pflichtethik (originál: str. 2, řádek 48)

dobová etiketa (překlad: str. 8, řádek 46)

Tento termín jsem s přihlédnutím ke kontextu přeložila jako *dobová etiketa*.

Briefsteller (originál: str. 3, řádek 53)

briefsteller (překlad: str. 8, řádek 64)

Termín „Briefsteller“ nemá v češtině svůj ekvivalent. V textu je vysvětlen význam současnému německému čtenáři, který ho také nemusí znát. Původ tohoto slova pochází již ze středověku, kdy byli v Německu pojmem „Briefsteller“ nazýváni lidé, kteří ovládali umění psaní dopisů. Novější význam tohoto slova je však „Anweisungsbuch zum Briefschreiben“⁶, jde tedy o jakousi příručku správného psaní dopisů, která často obsahovala také vzorové dopisy. Zanechala jsem německý termín v původním znění. V textu je vysvětleno, o co se jedná, takže německý termín zůstává i pro českého čtenáře srozumitelný.

Briefschreiblehre (originál: str. 3, řádek 55)

Briefschreiblehre (překlad: str. 8, řádek 70)

Přesný ekvivalent termínu Briefschreiblehre v českém jazyce také neexistuje. Jeho překlad je však možné vyřešit opisem: briefschreiblehre = nauka o tom, jak psát správně dopisy.

⁶ Fuhrmann, Olaf: Bewährte Musterbriefe für alle Gelegenheiten. Neuwied 1995

Munizipalität (originál: str. 5, řádek 108)

municipalita (překlad: str. 11, řádek 129)

Jedná se o dobový termín pro tehdejší instituci. Pravděpodobně šlo o městskou správu. Překládala jsem jako „municipalita“, aby byla zcela zachována významová správnost a dobový kolorit.

Buchführer (originál: str. 6, řádek 132)

buchführer (překlad: str. 12, řádek 158)

Dobový termín pro knihkupce, jak je i explicitně řečeno v německém originálu. Ponechala jsem tento termín v originále s použitím uvozovek.

Auchbuchhändler (originál: str. 7, řádek 153)

auchbuchhändler (překlad: str. 12, řádek 179)

V německém textu je tento termín uveden jako tzv. „Auchbuchhändler“. I pro německého čtenáře je tedy tento termín neznámý, protože jde o zastaralý dobový výraz. Ponechala jsem německý výraz v uvozovkách.

Handlungsdiener (originál: str. 8, řádek 182)

pomocná síla (překlad: str. 14, řádek 203-204)

„Handlungsdiener“ je dobový výraz pro pomocnou sílu, tedy jakéhosi pomocníka v obchodě, zde v knihkupectví. Teprve po odsloužení nějaké doby se tento pomocník mohl stát knihkupcem. Překládala jsem jako „pomocná síla“.

Kokarde (originál: např. str. 15, řádek 428)

kokarda (překlad: např. str. 20, řádek 443)

Definice tohoto výrazu zní takto: „1. Svinutá stužka, rúžice ze stužek nebo štítek, zpravidla v národních barvách, politických hnutí ap., připínané na čepici nebo oděv jako ozdoba nebo odznak.“⁷

V tomto případě se jedná o stužku v národních barvách, přeložena je tedy jako „kokarda“.

4.4.2. Francouzské výrazy

Jak už bylo řečeno, v textu se vyskytuje velké množství francouzských výrazů. Rozhodla jsem se pro jednotnou metodu ponechávání francouzských výrazů. Konkrétně se jedná o tyto případy:

Nápis nad dveřmi francouzského Pantheonu: "*Aux grands hommes la Patrie reconnaissante*" (překlad: str. 18, řádek 361-362)

Hroby „*grands hommes*“: *Die Gräber der "grands hommes"* (překlad str. 19, řádek 363-364)

Ponechávala jsem i francouzské výrazy pro části oblečení, např. *manteau* (překlad: str. 19, řádek 408).

Také výčet francouzských účesů jsem ponechala v nezměněné podobě: *Coiffure à la Vénus pèlerine, coiffure à la petite Palissade oder coiffure à l'oiseau royal*. (překlad: str. 20, řádek 417-419).

4.4.3. Kompozita

Kompozit se v německém textu vyskytuje velmi mnoho, v českém textu byla ve většině případů kompozita redukována. Např.:

Německé kompozitum *Gleichgesinnte* (originál: str. 1, řádek 11) jsem překládala pomocí opisu takto: *lidé, kteří stejně smýšleli* – v textu překladu: *Zatímco lidem, kteří stejně smýšleli*

⁷ Kol. autorů pod vedením Věry Petráčkové a Jiřího Krause. AKADEMICKÝ SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Academia Praha 2001

(...) (překlad: str. 7, řádek 11). Tento výraz nemá v češtině přímý ekvivalent, proto jsem zvolila právě toto řešení.

Podobným způsobem jsem překládala také výraz *Andersgesinnte* (originál: str. 1, řádek 12): *lidi odlišného smýšlení* (překlad: str. 1, řádek 12).

Německý výraz *Zentralisierungstendenzen* (originál: str. 7, řádek 160) jsem přeložila českým *tendence k centralizaci* (překlad: str. 12, řádek 185).

Kompozitum *Konkurrenz- und Preiskampf* (originál: str. 7, řádek 170) – jsem překládala spojením *konkurenční a cenový boj* (překlad: str. 13, řádek 194).

4.5. Reálie

Jak vyplývá z charakteru textu, nejvíce se objevují reálie německy mluvících zemí, ale velmi často také francouzské. Překládala jsem je podle českého úzu. V následujících pododdílech jsou nastíněna jednotlivá překladatelská řešení u reálií německých, francouzských a ostatních.

4.5.1. Německé:

Německé reálie, které se objevily v textu originálu, jako jsou *Schönbrunn*, *Sanssouci*, *Karlsruhe*, *Durlach* nebo *Rastatt* jsem ponechávala v jejich původním znění. V překladu se v českém kulturním prostředí nepoužívají.

4.5.2. Francouzské:

Při překladu *Place Louis-le-Grand, heute Place Vendôme* jsem zanechala francouzské označení náměstí a zároveň přidala český překlad francouzského „Place“ = „náměstí“, aby bylo zcela jasné, o jaké toponymum se jedná, viz překlad: str. 15, řádek 275-276.

U názvu města *Versailles* jsem zanechala francouzský název, jelikož je v českém kulturním prostředí zakotvený v této podobě, *Paris* překládám jako *Paříž*.

4.5.3. Ostatní:

Ostatní reálie, názvy měst jako *Řím, Benátky a Antverpy* jsem převedla do jejich počestěné podoby, která je českému čtenáři dobře známá.

4.6. Názvy institucí, vlastní jména

Podobně jako u reálií, nejvíce se v textu vyskytují francouzské a německé výrazy. Jména ponechávám v jejich cizojazyčném tvaru, pokud však nemají český protějšek, který se již jeví jako ustálený. Vybrala jsem několik příkladů překladatelských řešení:

4.6.1. Vlastní jména

Problematikou překládání vlastních jmen se již zabývalo mnoho odborníků. Podle V. Strakové je třeba brát v úvahu především tyto okolnosti: 1. Grafické systémy daných jazyků, 2. Stupeň frekvence jména a stupeň jeho „domestikace“, osvojení, 3. dobové zvyklosti.⁸ Těmito pravidly jsem se snažila řídit i ve svém překladu.

Výčet německých spisovatelů ponechávám: *Friedrich Nicolai, Johann Jakob Bode, Friedrich Justin Bertuch nebo Joachim Heinrich Campe.*

Stejně tak ponechávám také jméno francouzského knihkupce a vydavatele *Charlese Josepha Panckoukeho.*

Vlastní jméno francouzského krále *Ludvíka XIV.* překládám, protože se v češtině běžně používá. Pokud bych ponechala německé jméno, mohlo by být český čtenář zmatený.

Jméno německého panovníka překládám jako *Karel Vilém*, protože se u nás toto jméno běžně používá v počestěné formě.

Dále ponechávám v nezměněném tvaru např. tato jména: *ing. Bazendorff, Thran, Soufflot, de Quincy, Marie Antoinetta, David* ad.

4.6.2. Názvy institucí

⁸ KUFNEROVÁ, Z., POLÁČKOVÁ M., STRAKOVÁ V. Překládání a čeština. Dotisk 1. vydání. Nakladatelství H & H Vyšehradská, Jinočany 2003, ISBN 80-85787-14-8

Názvy institucí, spolků apod. převádím zpravidla v nezměněné podobě. Např.:

„*Communauté des libraires et des imprimeurs de Paris*“ (překlad: str. 12, řádek 188)

Encyclopédie (překlad str. 13, řádek 217)

"*Hamburgische Unpartheyische Correspondent*" (překlad: str. 24, řádek 556)

4.7. Citace a poznámky pod čarou

Autorky citace v textu ani poznámky pod čarou nevyžívají.

4.8. Překlad názvů článků

Překlad názvů článků problematický nebyl, jedná se o jednoslovná a jedno dvouslovné pojmenování, takže jsem je nahradila příslušným českým ekvivalentem. Názvy článků jsou jasné a stručné.

4.9. Grafické prostředky

Nadpisy článků jsou zvýrazněny velikostí písma a tučným písmem a každý článek je doprovázen obrázkem. Pod obrázkem je vždy uvedeno číslo obrázku, a pokud čtenář obrázek rozklikne, zobrazí se obrázek v plné velikosti včetně jeho popisku. V překladu zůstalo zachováno zvýraznění velikosti písma u nadpisů a ponechány byly i obrázky. Popisky jsou umístěny pod obrázky.

5. Typologie posunů

Při překladu jsem vycházela především z kontextu a funkce textu a usilovala jsem o to, aby byl text čtenáři jasně srozumitelný. Došlo zároveň i k posunům na různých rovinách textu. Vilikovský ve svém díle *Preklad ako tvorba*⁹ uvádí, že současná teorie překladu vidí v posunech průvodní jev překódování informace do odlišného znakového systému, pokud se však zachová invariantnost informace (což nemusí být vždy pravidlem), není možné tyto jevy klasifikovat jako informační šum, resp. chybný výkon.

Budu se blíže zabývat posuny věcnými, zásahy do větné výstavby textu a rozšíření formulací originálu.

5.1. Věcné posuny

O věcné posuny se jedná v těchto případech:

Ladengewölbe – originál: str. 5, řádek 118

Tento výraz jsem překládala jako „*pevné obchody*“ (překlad: str. 11, řádek 138). Vycházela jsem z kontextu, autorka mluví o vývoji podoby prvních knihkupectví. Nejdříve to byly jen jakési stánky na ulicích, později však pevné obchody. Z toho jsem usoudila, že nejlepším řešením bude přeložit „*Ladengewölbe*“ jako „*pevné obchody*“.

Großhandel – originál: str. 6, řádek 136

Výraz „*Großhandel*“ jsem nepoužila, ale jeho význam jsem převedla opisem: *Jezdili často na jarmarky, aby zde společně s ostatními obchodníky nabízeli své vlastní a stále častěji i cizí knihy* (překlad: str. 12, řádek 161-162).

⁹ VILIKOVSKÝ, J. *Preklad ako tvorba*. Vydání první. Slovenský spisovateľ. Bratislava 1984.

5.2. Zásahy do větné výstavby

Protože text tvoří delší souvětí, přikročila jsem v některých případech k jejich rozdělení na kratší větné celky. Důvodem byla snaha o co nejlepší přestylování do češtiny.

Německá souvětí spojená dvojtečkou jsem spojovala použitím čárky nebo rozdělovala na věty jednoduché. V češtině se dvojtečka používá na rozdíl od němčiny jen velmi zřídka.

Die Ausstattung Louis XIV. ist ebenfalls kennzeichnend: Meist wurde er auf seinen Gemälden in antiker oder mittelalterlicher Rüstung mit lilienbesticktem oder hermelinbeseztem Mantel dargestellt. (originál: str. 10, řádek 266-268)

Vybavení Ludvíka XIV. je rovněž příznačné. Většinou býval na svých obrazech znázorňován v antické nebo středověké výzbroji s kabátem ozdobeným liliemi nebo hermelínem. (překlad: str. 16, řádek: 286-288)

Anhand der Kleidung sollte die jeweilige Position erkenntlich werden: Den unteren Schichten war daher die Verwendung von kostbaren Stoffen, Schmuck und sogar von bestimmten Farben verboten. (originál: str. 14, řádek 366-368)

Podle oblečení mělo být jasně patrné postavení. Nižší vrstvy proto měly zakázáno nosit drahocenné látky, šperky a dokonce i určité barvy. (překlad: str. 19, řádek: 384-385)

5.3. Rozšíření formulací originálu:

V několika případech jsem přikročila k rozšíření formulací originálu.

Jedná se např. o přidání nadřazeného výrazu „pocity“ ve větě:

V popředí stojí pocity jako radost a lítost, obavy a trápení, ale také motivy myšlení a jednání. (překlad: str. 9-10, řádek 101-103)

V jednom případě jsem přidala vysvětlení¹⁰:

Dalším příkladem bude půdorys města Karlsruhe jako pomník založení sídla a města v 18. století po vzoru Versailles a nakonec si představíme Pantheon v Paříži jako příklad panteonu neboli budovy určené k pohřbívání nejvýznamnějších příslušníků národa. (překlad: str. 15, řádek 259–262)

Při překladu *Place Louis-le-Grand, heute Place Vendôme* jsem přidala slovo „náměstí“. I když český čtenář tohoto textu pravděpodobně pochopí i bez vysvětlení, že se jedná o náměstí, považuji za správné zpřesnění: *náměstí Place Louis-le-Grand, dnes Place Vendôme* (překlad: str. 15, řádek 275-276), protože je tak toto spojení zcela jasné a lépe srozumitelné.

Toto je několik z mála rozšíření, ke kterým jsem se uchýlila. Ve velké většině případů jsem naopak nechávala výrazy bez vysvětlení, zejména co se týče druhů oblečení. Adresátem tohoto textu je totiž čtenář vzdělaný, který explicitní dovysvětlování nepotřebuje.

¹⁰Slovník cizích slov ABZ, <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/panteon-pantheon>, 02.06.2011

6. Metoda překladu

Výsledná podoba překladu vychází ze závěrů, jež jsem si utvořila na základě překladatelské analýzy a na základě představy o pravděpodobném adresátovi českého textu.

Snažila jsem se o zachování stylu původního textu. Hlavní funkcí překládaného textu je funkce informativní, stejně tak jako v přeloženém textu. Adresát německého textu se shoduje s adresátem českého textu, liší se pouze jejich kulturní prostředí. U kulturně specifických pojmenování se při překladu přistupuje k ponechání cizojazyčného výrazu, většinou není nutné zexplicitnění. Původní stylistické prostředky jsou přizpůsobeny očekáváním českého čtenáře.

7. Závěr

Cílem této práce bylo věrohodně převést výchozí text z německého jazyka do českého a okomentovat hlavní překladatelské problémy. Při překladu byl kladen důraz zejména na převedení funkce původního textu tak, aby byl výsledný efekt u českého čtenáře pokud možno stejný jako efekt u čtenáře původního.

Největším úskalím překladu bylo dohledávání německých dobových výrazů a hledání nejlepších formulací pro německá slova nemající v češtině přímý ekvivalent. Všechna překladatelská úskalí se mi však podařilo vyřešit. Nejdůležitější je vždy zachovat především smysl a funkci originálu, což se mi, doufám, podařilo.

Tato práce pro mě byla velkým přínosem, protože mi umožnila zdokonalit se v praktických překladatelských dovednostech a podívat se na proces překladu z různých hledisek.

8. Bibliografie

8.1. Primární literatura

- Medien und Kommunikation in der Frühen Neuzeit – články „Brief“, „Buchhandel“, „Denkmal“, „Mode“ a „Zeitung“, <http://www.historicum.net/themen/medien-und-kommunikation/>, 27.4.2010

8.2. Sekundární literatura

- ČECHOVÁ, M., KRČMOVÁ, M., MINÁŘOVÁ, E. Stylistika současné češtiny. První vydání. ISV – nakladatelství, Praha 1997
- FUHRMAN, Olaf. Bewährte Musterbriefe für alle Gelegenheiten. Neuwied 1995
- JELÍNEK, M. Příruční mluvnice češtiny. Vydání druhé. Nakladatelství NLN, Praha 2008
- KUFNEROVÁ, Z., POLÁČKOVÁ M., STRAKOVÁ V. Překládání a čeština. Dotisk 1. vydání. Nakladatelství H & H Vyšehradská, Jinočany 2003, ISBN 80-85787-14-8
- NORD, Christiane. Textanalyse und Übersetzen : theoretische Grundlagen, Methode und didaktische Anwendung einer übersetzungsrelevanten Textanalyse. Třetí vydání. Heidelberg : Julius Groos Verlag, 1995, ISBN 3-87267-649-X
- VILIKOVSKÝ, J. Preklad ako tvorba. Vydání první. Slovenský spisovateľ. Bratislava 1984

8.3. Příručky a slovníky

- Kol. autorů pod vedením Věry Petráčkové a Jiřího Krause. AKADEMICKÝ SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Academia Praha 2001
- Slovník cizích slov ABZ, <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/panteon-pantheon>, 02.06.2011